

فهرست

دوازدهم	یازدهم	دهم	
۲۰۸	۸۶	۱۰	درس اول
۲۱۸	۹۴	۱۸	درس دوم
۲۳۰	۱۰۴	۲۴	درس سوم
۲۴۰	۱۱۲	۳۰	درس چهارم
۲۵۴	۱۲۲	۳۶	درس پنجم
۲۶۴	۱۳۲	۴۲	درس ششم
۲۷۸	۱۴۲	۴۶	درس هفتم
۲۸۸	۱۵۰	۵۲	درس هشتم
۳۰۰	۱۶۲	۵۸	درس نهم
۳۰۸	۱۷۶	۶۴	درس دهم
	۱۸۶	۷۲	درس یازدهم
	۱۹۶	۷۸	درس دوازدهم
۳۲۴	۳۲۳	۳۲۲	پاسخنامه تستی

بخش اول
دین و زندگی
پایه دهم

به نام او

عشق سفر است، مسافر این سفر چه بخواد و چه نخواد از سر تا پا عوض می شود.

هدف آفرینش

درس اول

خلقت موجودات هدفمند است چون خالق آن‌ها خداوند حکیم است؛ یعنی هیچ کار بیهوده انجام نمی‌دهد. تفاوت میان هدف انسان و سایر موجودات به ویژگی‌های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات مربوط می‌شود.

تفاوت‌های انسان و سایر موجودات در انتخاب هدف:

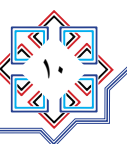
- ۱- انسان خود باید هدف از خلقت خویش را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
 - ۲- انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون‌تر می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سر حدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.
 - ۳- حیوانات و گیاهان استعداد‌های محدود مادی دارند اما انسان مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است. از این رو انسان در پی انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن استعداد‌های گوناگون خویش را به کمال رساند.
- تفاوت در هدف در انسان‌ها ریشه در نوع نگاه و بینش آن‌ها دارد.

انواع هدف برای انسان:

الف- اهداف اصلی ب- اهداف فرعی

نکاتی در مورد اهداف انسان

- هر دو هدف خوب و برای زندگی ضروری هستند؛ اما نباید اهداف فرعی را به جای اهداف اصلی انتخاب کنیم.
 - توجه به اهداف فرعی به میزانی است که مانع رسیدن به اهداف اصلی نشوند و از رفتن به سوی کمالات باز ندارند.
 - تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا بد نبوده بلکه ضروری و واجب است.
 - انسان باید مراقب باشد تا برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشود و به اندازه‌ای سرگرم دنیا شود که از زیبایی‌های پایدار باز نماند.
- به میزانی که هدف انسان برتر و جامع‌تر باشد، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهد.

هدفی برای انسان کامل تر است که بهتر بتواند پاسخ ویژگی‌های زیر را ارائه دهد:

- الف) متنوع بودن استعدادهاى انسان (ب) بی‌نهایت طلبی انسان
- سرچشمه همه کمالات و زیبایی‌ها در جهان خلقت خداوند است و انسان تلاش می‌کند خود را به آن منبع برساند تا به آرامش دست یابد.
- خداوند متعال نامحدود است لذا کمالات و زیبایی‌ها او نیز نامحدود هستند.
- مقصود و هدف نهایی انسان تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ است.

انواع تقرب:

- الف) نزدیکی مکانی و ظاهری (ب) نزدیکی حقیقی
- نزدیکی به خداوند نزدیکی مکانی و ظاهری نبوده بلکه تقرب حقیقی است.
- افراد زیرک (مؤمن) با استفاده از نعمت‌های مادی در جهت جلب رضایت خداوند جان و دل خود را به خدا نزدیک کرده و آخرت خویش را آباد می‌سازند.

آیات و احادیث

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ (۳۸-۳۹. دخان)

ترجمه: و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آنهاست را به بازیچه نیافریدیم، آنها را جز به حق خلق نکردیم

کلید واژه:

۱. **ماخلقتنا** ← آفریننده و خالق همه آسمان‌ها و زمین و همه موجودات در آنها تنها خداوند است.
۲. **ما بینهما** ← آفرینش الهی فقط آسمان‌ها و زمین را در برنگرفته بلکه علاوه بر آنها همه موجودات ارضی و سماوی را نیز شامل می‌شود.
۳. **لاعبین** ← هر چند اهداف اخروی مهم‌ترند اما این به معنی بازیچه و بیهوده بودن دنیا نیست.
۴. **حق** ← هدفمند بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین و کلیه موجودات ارضی و سماوی.

پیام کلی: جهان آفرینش بی‌هدف نیست و هر موجودی دارای برنامه حساب‌شده و به‌سوی هدفی حکیمانه است.

سایر پیام‌ها:

۱. این دنیا فرصتی است برای تلاش در جهت رسیدن به هدف.
۲. اهداف فرعی نباید جایگزین هدف اصلی (اخروی) شوند.
۳. ضرورت و مطلوبیت تلاش برای نعمات دنیوی بر مبنای اهداف اخروی.
۴. حق بودن خلقت جهان لازمه حکیم بودن خدا و پرهیز او از بیهودگی است.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (۵۶. ذاریات)

پیام کلی: هدف متوسط خلقت انسان بندگی و عبودیت پروردگارا است.

راز طرد شدن شیطان از درگاه الهی: نافرمانی خداوند نسبت به فرمان سجده بر انسان

آیات و احادیث

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا (۳. انسان)

ترجمه: ما راه را به او نشان دادیم یا سپاسگزار خواهد بود یا ناسپاس

پیام کلی: خداوند ما را صاحب اراده و اختیار آفریده و مسئول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا با استفاده از سرمایه عقل راه رستگاری را برگزینیم و از شقاوت دوری کنیم.

سایر پیام‌ها:

- ۱- این خود ما هستیم که به شیطان اجازه وسوسه می‌دهیم و یا راه فریب را بر او می‌بندیم.
- ۲- وجود شیطان مانع اراده و اختیار ما در تصمیم‌گیری‌ها نیست.

وَ نَفْسٍ وَ مَسْوَأَهَا فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَ تَقْوَاهَا (۷ و ۸. شمس)

ترجمه: سوگند به نفس و آن که سامانش بخشید آنگاه بدکاری و تقوایش را به او الهام کرد.

پیام کلی: گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی حاصل شناخت فطری است.

سایر پیام‌ها:

- ۱- و مَسْوَأَهَا ← نفس و روح انسان مانند جسم او و نظم و سامانی الهی دارد.
- ۲- فَالْهَمَّهَا ← شناخت خیر و نیکی و بدی در وجود انسان قرار داده شده است.
- ۳- فَجُور ← تقوا ← نازل‌ترین درجه تقوا در نهاد انسان‌ها همانا شناخت بدی‌ها و پرهیز از آن است.
- ۴- وَ نَفْس ← نفس انسان ارزشمند است چراکه موضوع سوگند خداوند واقع شده است.
- ۵- خدای متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری خیلی رو آوردیم و از گناه و زشتی پرهیزیم. از این رو همه ما فضائی چون صداقت و ... را دوست داریم و از رذائل بیزاریم.

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ (۲. قیامت)

ترجمه: و سوگند به نفس ملامت‌کننده.

پیام کلی: ارزش و اهمیت عامل درونی وجدان

سایر پیام‌ها:

- ۱- گرایش انسان‌ها به نیکی‌ها و زیبایی‌ها سبب می‌شود که در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آنگاه که به گناه آلوده شد خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشه جبران برآید.
- ۲- وجدان با محکمه‌هایش، ما را از راحت‌طلبی باز می‌دارد و مانع زندگی حیوانی می‌شود.
- ۳- درونی‌ترین سرمایه رشد و کمال وجدان است.

حضرت علی (ع) ← دشمن‌ترین دشمنان تو همان نفسی است که در درون توست.

پیام کلی: تنها با پناه بردن به لطف الهی می‌توان از وسوسه درون خلاصی یافت.

(حدیث به نفس اماره دشمن درونی انسان اشاره دارد.)

رسول خدا (ص) می‌فرماید ← خداوند به برخی انسان‌ها خطاب می‌کند: من به خاطر تو شیطان را طرد

کردم؛ اما تو او را دوست خود گرفتی و به اطاعت او درآمدی؟

پیام‌ها و نکات:

۱- حدیث در مورد برخی آدمیان است که در برابر خدا سجده نمی‌کنند و حلقه بندگی شیطان را به گردن می‌آویزند.

۲- با توجه به متن کتاب خداوند این دسته از افراد را با صفت بی‌وفا نسبت به خداوند یاد نموده است.

امام عصر (عج) ← هیچ چیز مانند نماز بینی شیطان را به خاک نمی‌مالد.

پیام کلی حدیث: اهمیت نماز و عامل مقابله با شیطان

- اخلاص در عمل (ان صلاتی و نسکی و...) مانع نفوذ شیطان (لاغوینهم...) در انسان می‌شود.

- راز طرد شیطان ← غرور و خود برتر بینی علت طرد شیطان از جایگاه قرب الهی است.

سوالات تستی

۱- دلیل به مسخره و بازی گرفتن نماز، است و محکمه‌های آدمی را از راحت‌طلبی باز می‌دارد.

- الف) توجه به نفس لوامه - راهنمایان الهی
ب) تعقل نکردن - وجدان
ج) توجه به نفس لوامه - وجدان
د) تعقل نکردن - راهنمایان الهی

۲- طبق فرمایش قرآن، شیطان اعمال زشت چه کسانی را در نظرشان زینت داده و آنان را با آرزوهای طولانی فریفته است؟

- الف) کسانی که شیطان به وسیله شراب و قمار، میان آن‌ها عداوت ایجاد کرده است.
ب) کسانی که بعد از روشن شدن هدایت برای آن‌ها، پشت به حق کردند.
ج) کسانی که نماز را به مسخره و بازی گرفته‌اند.
د) کسانی که گوش شنوا نداشته و تعقل نکرده‌اند.

۳- راه سعادت و شقاوت از آن جهت بر انسان نمایان می‌شود که او بهره‌مند از سرمایه‌ای به نام است که از تدبیر در آیه شریفه به وجود آن پی می‌بریم.

- الف) اراده و اختیار - *إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا*
ب) اراده و اختیار - *وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا فَالْهَمَّهَا فُجُورَهَا وَ تَقَوَّاهَا*
ج) گرایش به خیر و نیکی - *إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا*
د) گرایش به خیر و نیکی - *وَ نَفْسٍ وَ مَا سَوَّاهَا فَالْهَمَّهَا فُجُورَهَا وَ تَقَوَّاهَا*

يُنَبِّأُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ (۱۳. قیامت)

ترجمه: در آن روز انسان آگاه می‌شود نسبت به آنچه از پیش و بعداً فرستاده است.

پیام کلی: بسته نشدن پرونده اعمال انسان پس از مرگ و وجود ارتباط میان عالم برزخ و دنیا.

سایر پیام‌ها:

- ۱- ظرف و زمان تحقق آیه ← عالم برزخ است.
- ۲- انسان در برزخی نتیجه بعضی از اعمال خود را دریافت می‌کند. (أخَّر)
- ۳- قَدَّمَ ← فقط بخشی از پرونده اعمال انسان در برزخ بسته می‌شود.
- ۴- حدیث ← هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می‌گذارند بدون اینکه از گناه عامل آن کم کنند.
- ۵- حدیث ← اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می‌دهند، مانند دادن صدقه، طلب مغفرت، دعای خیر و انفاق برای آنان در عالم برزخ به آن‌ها می‌رسد و در سرنوشت آن‌ها تأثیر می‌گذارد.
- ۶- ارتباط متوفی با خانواده بر اساس مقدار فضیلت‌ها مصداقی از ارتباط دنیا و برزخ است.

رسول خدا (ص) ← هر کس سنت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی که در دنیا مردمی به آن سنت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را به حساب این شخص هم می‌گذارند، بدون اینکه از اجر انجام دهنده آن کم کنند و هر کس سنت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می‌گذارند، بدون اینکه از گناه عامل آن، کم کنند.

پیام کلی حدیث: بررسی آثار ماتقدم و آثار ماتأخر انسان در قیامت

پیامبر اسلام (ص) ← آنچه پروردگاران به ما وعده داده بود، حق یافتیم، آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟

پیام کلی حدیث: دوره برزخ دوره هوشیاری و آگاهی است.

علی (ع) ← ای آرמידگان در خاک، ای اهل غربت و تنهایی، ای فرو رفتگان در وحشت، شما در رفتن بر ما پیشی گرفتید و ما از پی شما می‌آییم و به شما ملحق می‌شویم؛ اما خانه‌هایی که از خود به جا گذاشتید، پس از شما در آن مسکن گزیدند؛ همسرانتان ازدواج کردند و اموالتان میان وارثان تقسیم شد. این‌ها خبرهایی بود که داشتیم، شما چه خبری برای ما دارید؟!

پیام کلی حدیث: دوره برزخ دوره هوشیاری و آگاهی است.

پیام‌ها و نکات حدیث:

- 🌀 امام علی (ع) در راه بازگشت از جنگ صفین در زمانی که به قبرستان رسیدند اهل قبرستان را با عنوانین و صفاتی زیر مورد خطاب قرار دادند: الف) آرמידگان در خاک ب) اهل غربت و تنهایی ج) فرو رفتگان در وحشت
- 🌀 حضرت علی علیه‌السلام در راه بازگشت از جنگ صفین در زمانی که به قبرستان رسیدند خبرهای زیر را به اهل

قبرستان از دنیا دادند:

الف) خانه‌هایی که از خود به‌جا گذاشتید، پس از شما در آن مسکن گزیدند.

ب) همسرانتان ازدواج کردند.

ج) اموالتان میان وارثان تقسیم شد.

حضرت علی (ع) در راه بازگشت از جنگ صفین در زمانی که به قبرستان رسیدند خطاب به یاران خویش چه فرمودند: «اگر به آنان اجازه سخن گفتن داده می‌شد، خبر می‌دادند و می‌گفتند: یقیناً بهترین توشه برای ابدیت تقوا می‌باشد.»

امام کاظم (ع) ← مؤمن پس از مرگ به‌حسب مقدار فضیلت‌هایش به دیدار خانواده خویش می‌رود. برخی از آنان هر روز و برخی هر دو روز و برخی هر سه روز و کمترین آنان هر جمعه.

پیام کلی حدیث: ارتباط انسان با دنیا پس از مرگ

امام صادق (ع) ← هنگامی که مرده‌ای را در قبر می‌گذارند، شخصی بر او ظاهر می‌شود و به او می‌گوید: ما (در دنیا) سه چیز بودیم: رزق تو که با پایان یافتن مهلت زندگی‌ات در دنیا قطع شد [و اینک همراه تو نیست]، خانواده‌ات که تو را رها کردند و بازگشتند و من که عمل تو هستم و با تو می‌مانم. آگاه باش که من در میان این سه، در نزد تو از همه بی‌ارزش‌تر و سبک‌تر بودم.

پیام‌ها و نکات حدیث:

۱. عمل انسان به‌صورت شخص بر انسان ظاهر می‌شود و با او سخن می‌گوید.
۲. شخصی که در قبر با انسان مواجه می‌شود به او می‌گوید: ما (در دنیا) سه چیز بودیم:
 - (۱) رزق تو
 - (۲) خانواده‌ات
 - (۳) عمل تو
۳. اموری که در دنیا با انسان همراه هستند ولی در قبر او را همراهی نمی‌کنند عبارت‌اند از:
 - (۱) رزق تو که با پایان یافتن مهلت زندگی‌ات در دنیا قطع شد [و اینک همراه تو نیست].
 - (۲) خانواده‌ات که تو را رها کردند و بازگشتند.
۴. اعمال انسان در دنیا همراه انسان بوده و او را در قبر همراهی می‌کند و از او جدا نمی‌شود.
۵. بی‌ارزش‌ترین و سبک‌ترین چیز در نزد انسان در دنیا، عمل انسان است.

بخش دوم

دین و زندگی

پایه یازدهم

محورهای اصلی فصل اول

- ۱- لزوم برنامه ریزی برای انجام بهترین عمل.
- ۲- باید عقاید، اخلاق و اعمالی که موجب رستگاری در دنیا و آخرت می شود را شناخت و بدان پای بند بود.
- ۳- روش هدایتی خداوند چیست؟
- ۴- چگونه می توان با بهره مندی از هدایت های خداوند برای بهترین زندگی در دنیا و خوشبختی جاودان آخرت برنامه ریزی کرد؟

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ (۱۲۸. توبه)

ترجمه: یقیناً پیامبری از جنس خودتان به سویتان آمد که به مشقت افتادنتان بر او دشوار است، اشتیاق شدیدی به هدایت شما دارد، و نسبت به مؤمنان رؤف و مهربان است.

پیام کلی: سخت کوشی و دلسوزی پیامبر اسلام (ص) اسوه و الگویی برای رهبران جامعه ی اسلامی است.

۱. **عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ** ← پیامبر (ص) چنان علاقه مند به نجات مردم از گمراهی بود که سختی ها و آزارهای این راه هرگز سبب دوری او از مردم نگردید و آن قدر برای هدایتشان شبانه روز تلاش کرد که خداوند ایشان را این گونه خطاب کرد.

۲. **مخاطب آیه** ← مسلمانان تحت هدایت پیامبر اسلام.

۳. **بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ** ← نمونه هایی از رأفت و مهربانی خاص پیامبر نسبت به مسلمانان تهمت ها (ساحر، جادوگر و دیوانه) طعنه و نیش زبان به ایشان می زدند ولی با وجود اینها آن قدر با مهربانی و صبر و تحمل، به هدایت مردم ادامه می داد، که گاه نزدیک بود از شدت غصه و اندوه فراوان از پادراید.

🌀 امام علی (ع) پیامبر اسلام را همانند طبابت سیار معنوی و عظمت زدا معرفی فرموده است.

🌀 پیامبر اسلام حتی نسبت به هدایت غیر مسلمان در شرایط جنگی نیز حریص بود و جز در مواردی که ناچار میشدند دستور بسیج برای جنگ با آنان می داد.

🌀 در جنگ علیه کفار مسلمانان را از مثله کردن، کشتن پیران و زنان و کودکان و حیوانات حلال گوشت برحذر می داشت. و ذبح حیوانات حلال گوشت را جز موارد تغذیه ای منع می فرمود و از آلوده کردن آب مشرکان و سوزاندن مزارع و نخلستان ها پرهیز می داد.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسِكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (۳. شعراء)

ترجمه: از اینکه برخی ایمان نمی آورند شاید که جانت را از شدت اندوه از دست بدهی.

پیام کلی: پیامبر اسلام نسبت به هدایت مردم به شدت اندوهگین و پر تلاش بود.

۱. رهبر جامعه ی اسلامی نسبت به هدایت مردم نگران و دلسوز است.
۲. مهمترین مسئولیت پیامبر استقرار ایمان در جامعه است و تارسیدن به این هدف حتی از جان خود دریغ نمی کند.
۳. پیامبر اسلام نباید جان خود را در جهت هدایت مردم به خطر بیندازد.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ (۷. بینه)

ترجمه: کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند، اینان بهترین مخلوقات اند.

پیام کلی: پیروی از امام علی موجب رستگاری است.

۱. شیعه مسلمانی است که به فرمان خدا و پیامبر (ص) امیرالمؤمنین را جانشین پیامبر می داند و از او پیروی می کند.
۲. حدیث جابر مقدم بر این آیه ← سوگند به خدایی که جانم در دست قدرت اوست، این مرد و شیعیان و پیروان او، رستگاران و در روز قیامت، اهل نجات اند.

۳. علی (ع) بعد از پیامبر اسلام الگو و اسوه ی حقیقی مسلمانان است.
۴. ایمان و عمل صالح شرط برتری نسبت به همه ی مخلوقات است.
۵. اولین ایمان آوردنده، وفادارترین در پیمان، راسخ ترین در انجام فرمان خدا، صادق ترین و او بهترین در مساوات عوامل ارجمندی علی علیه السلام نزد خداوند است.
۶. **ارتباط با حدیث** ← والذی نفسه بیده ان هذا و شیعته لهم الفائزون.
۷. لفظ شیعه در قرآن نسبت به ابراهیم (ع) به کار رفته و ایشان را پیرو و نوح معرفی نموده. (ان من شیعته لابراهیم)
۸. پیامبر اسلام پیروان امام علی (ع) را شیعه نامیده است.
۹. مقام الگویی علی (ع) حتی در نام پیشنهادی پیامبر به ابوطالب (علی به معنای والا و بلند مرتبه) نیز پیدا است.
۱۰. **ارتباط آیه با حدیث** ← علی مَعَ الْقُرْآنِ مَعَ عَلِيٍّ
۱۱. **ارتباط با حدیث ثقلین** ← عَلِيُّ مَعَ الْحَقِّ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِيٍّ بیان ویژگی عصمت علی (ع) که هرگز مرتکب خطا و گناه نمی شود و همه ی اعمالش مطابق با فرامین حقّ ی خدا و قرآن بوده است.

۱ اقوام و ملت پیشین بدین سبب دچار سقوط شدند که در اجرای عدالت، تبعیض روا می داشتند؛ اگر شخصی قدرتمند و صاحب نفوذ از ایشان دزدی می کرد رهایش می کردند و اگر فردی ضعیف دزدی می کرد وی را مجازات می کردند.

- الف) نمونه ای از تلاش های پیامبر (اسوه حقیقی) جهت برقراری عدالت و برابری.
- ب) علت اصلی سقوط جوامع تبعیض و بی عدالتی بوده است.
- ج) نزدیکی به اصحاب قدرت و ثروت نباید مانع اجرای عدالت نسبت به مجرمان شود.
- د) تبعیض و ظلم نسبت به ضعفا از رسوم عصر جاهلیت قبل از اسلام بوده و مردود است.
- ه) رسول خدا با عمل و گفتار خود بی عدالتی و تبعیض از طریق وساطت را مردود اعلام کرد.

۲ بدی های یکدیگر را پیش من بازگو نکنید؛ زیرا دوست دارم با دلی پاک و خالی از کدورت با شما معاشرت کنم.

الف) محبت و مدارا با مردم از ویژگی های یک اسوه حقیقی است.

ب) رهبر جامعه اسلامی مانع انتشار بدیهای مردم می شود.

ج) معاشرت بدون کینه از خصائل پیامبر اسلام (ص) است.

د) پیامبر اسلام (ص) در هیچ کاری کسی را منع نمی کرد و در همه ی امور با مردم همراهی می کرد مگر آنکه کار حرامی مثل غیبت کردن که آنان را از ادامه ی بحث باز می داشت.

۳ به من ایمان نیاورده است کسی که شب را با شکم سیر بخوابد و همسایه اش گرسنه باشد.

الف) مبارزه با فقر و محرومیت از شرایط مقام الگوی حقیقی است.

ب) توصیه ی پیامبر در مورد یکی از شرایط اجتماعی ایمان، اهمیت دادن به تغذیه هم نوعان است.

ج) ایمان به خدا با گرسنگی همسایگان سنخیت ندارد.

د) یکی از لوازم و نشانه های ایمان مقدم دانستن همسایگان بر خود است.

امام عصر در پاسخ یکی از یاران خود به نام اسحاق بن یعقوب که درباره ی (رویدادهای جدید) عصر غیبت سؤال کرد و راه چاره را پرسید، فرمود:

وَ أَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَ أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ

ترجمه: و در مورد رویدادهای زمان به روایان حدیث ما رجوع کنید، که آنان حجت من بر شمایند و من حجت خدا بر آنها می باشم.

پیام کلی: وظیفه ی مسلمانان در عصر غیبت نسبت به کسب نظر دین درباره؟ (رویدادهای جدید).

۱. مسلمانان در غیبت امام نه تنها در احکام و مسائل فردی، بلکه در مسائل اجتماعی هم، باید فقیه مراجعه کنند. روشن است که انجام چنین وظیفه ای، جز با نفی حاکمان طاغوت و تشکیل (حکومت اسلامی) به رهبری فقیه میسر نیست.

۲. **فارجمعوا** ← کسانی که در احکام دین متخصص نیستند باید به متخصصان مراجعه و احکام دین را از آنان بیاموزند.

۳. **رِوَاةِ حَدِيثِنَا** ← افرادی که به معرفت عمیق در دین می رسند و می توانند قوانین و احکام اسلام را از قرآن و روایات بدست می آورند.

۴. **حُجَّةٌ** ← فقیهان همانند امامان نشانه ها و علائمی هستند که مردم را به دین الهی راهنمایی می کنند.

۵. ارتباط مفهومی با آیه ی ۱۲۲ سوره توبه.

بخش هایی از عهدنامه مالک اشتر

۱. دل خویش را نسبت به مردم، مهربان کن و با همه، دوست و مهربان باش؛ چرا که مردم دو دسته اند: دست های برادر دینی تو و دست های دیگر در آفرینش همانند تو هستند.
۲. در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی و تلاش کن نه در جلب رضایت خواص؛ که با وجود رضایت عمومی، خشم خواص به تو آسیبی نمی رساند و با خشم عموم مردم، رضایت خواص سودی نمی بخشد.
۳. کسانی را که از دیگران عیب جویی می کنند، از خود دور کن؛ زیرا در نهایت مردم عیب هایی دارند و مدیر جامعه باید بیش از همه در پنهان کردن آن ها بکوشد.
۴. عده ای افراد مورد اطمینان را انتخاب کن تا درباره وضع طبقات محروم تحقیق کنند و به تو گزارش دهند. سپس برای رفع مشکلات آن ها عمل کن ...، زیرا این گروه [افراد محروم] پیش از دیگران به عدالت نیازمندند.
۵. اگر با دشمن پیمان بستنی از پیمان شکنی دشمن غافل نباش، که دشمن گاهی از این راه تو را غافل گیر می کند.

شماره	وظیفه کار گزار (حکم)	علت پیشنهاد آن وظیفه (علت حکم)
۱	مهربانی با مردم	مردم در آفرینش همانند تو هستند.
۲	جلب رضایت عموم مردم	با رضایت عموم مردم، خشم خواص آسیبی نمی رساند.
۴	دور کردن افراد عیب جو از خود	عموم مردم عیب هایی دارند و مدیر جامعه باید عیب های آنها را بپوشاند

شماره	وظیفه کار گزار (حکم)	علت پیشنهاد آن وظیفه (علت حکم)
۵	تحقیق درباره وضع طبقات محروم از طریق افراد مورد وثوق	رفع مشکلات طبقات محروم؛ و نیاز بیشتر آنها نسبت به عدالت
۶	عدم غفلت نسبت به عهد شکنی دشمن	غافل گیر کردن دشمن از راه غفلت

سوالات تستی

۱- با توجه به آیه شریفه: «وما كان المؤمنون لينفروا كافة فلولا نفر من كل فرقة منهم طائفة ليتفقهوا في الدين ...» کوچ کردن به قصد بر همگان واجب و هدف از این کوچ کردن است.

الف) تفقه در دین - نیست - انذار مبتنی بر تفکر عمیق در دین

ب) فراگیری اصول دین - نیست - انذار مبتنی بر تفکر عمیق در دین

ج) تفقه در دین - است - تحقق ولایت ظاهری

د) فراگیری اصول دین - است - تحقق ولایت ظاهری

۲- آن جا که به بیان امام علی(ع)، خشم عمومی مردم، خشنودی خواص را از بین می برد و رضایت عمومی، خشم خواص را بی تأثیر می نماید، ایجاب می کند که:

الف) حاکم خود را از سرکشی نجات دهد و تندروری را در خود فرو نشاند عقلش را به جایگاه اصلی، برگرداند

ب) حاکم باید در به دست آوردن رضایت عموم مردم سعی و تلاش کند نه در جهت رضایت خواص

ج) بدکار و نیکوکار در نظر حاکم یکسان نباشند تا بدکاران به کار بد تشویق نشوند و نیکوکاران به کار خیر بی رغبت نگردند.

د) حاکم باید نسبت به عموم مردم دوست و مهربان باشد نه اینکه فقط در پی رضایت خواص و مهربانی با آنان باشد

۳- «برخورداری رهبری جامعه از شرایط تعیین شده از زبان آیات و روایات» و «سر سپردگی مردم در برابر دستورهایی او»، به ترتیب، مسأله و را تحقق می بخشد و مقام ولایت امام در زمان غیبت، استمرار دارد.

الف) مقبولیت - مشروعیت - معنوی

ب) مقبولیت - مشروعیت - ظاهری

ج) مشروعیت - مقبولیت - ظاهری

د) مشروعیت - مقبولیت - معنوی

۴- قرآن کریم ابتدا از جامعه اسلامی می خواهد که گروهی و امام زمان (عج) این افراد را معرفی کرده است.

الف) وقت و همت خود را صرف شناخت دقیق دین کنند - دژهای محکم اسلام

ب) وقت و همت خود را صرف شناخت دقیق دین کنند - روایان حدیث ائمه (ع)

ج) امر به معروف و نهی از منکر را وظیفه خود بدانند و عمل کنند - دژهای محکم اسلام

د) امر به معروف و نهی از منکر را وظیفه خود بدانند و عمل کنند - روایان حدیث ائمه (ع)

۲- امداد عام الهی

انواع مردم در برابر دعوت به دین الهی:

- ۱- دسته‌ای که به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند و هدایت الهی را می‌پذیرند.
- ۲- گروهی که لجاجت ورزیده و در مقابل حق می‌ایستند.

سنت و قانون خداوند برای مردم در برابر دعوت به دین الهی:

خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته‌ها و هدف‌های هر دو گروه را یکسان فراهم کرده است. حال، کسی که راه حق را برمی‌گزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می‌یابد و مراتب کمال را می‌پیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می‌کند همان را به دست می‌آورد.

بدانیم که: روی آوردن دنیا و لذت‌های دنیوی به برخی انسان‌های گناهکار نشانه لطف خداوند به آنان نیست؛ و آن‌ها عواقب زیان‌بار تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد.

۳- امداد خاص (توفیق الهی)

توفیق الهی: امداد خاص خدای متعال نسبت به آنان که با نیت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند «توفیق الهی» نام دارد.

معنای لغوی توفیق در فرهنگ قرآنی: آسان نمودن

تعریف توفیق در فرهنگ قرآنی:

توفیق یعنی همراه با سعی و تلاشی که انسان از خود نشان می‌دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد.

جلوه‌هایی از توفیق الهی:

- ۱- نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت انسان
- ۲- ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن از سوی خداوند

عوامل مؤثر در کسب توفیق الهی:

- ۱- عامل بیرونی؛ خداوند و توفیق الهی
- ۲- عامل درونی؛ باطن انسان
- ۳- سبقت رحمت بر غضب

بدانیم که:

- از آنجاکه خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می‌کند.
- آنجا که خداوند بر کسی غضب می‌کند، آن نیز از دریچه لطف و رحمت است.

دلیل باز بودن راه بازگشت گناهکار به سوی خداوند:

- چون خداوند به بندگان خود محبت دارد و با بندگان به لطف و مهربانی رفتار می‌کند.

نمونه هایی از سبقت رحمت خداوند بر غضب او:

- ۱- آمرزش گناهان با توبه
- ۲- آمرزش برخی گناهان با انجام کار نیک
- ۳- حفظ آبروی بندگان گناهکار
- ۴- پذیرش عبادت اندک
- ۵- رضایت سریع از کسی که طلب آمرزش کرده است.
- ۶- وقتی انسان کار نیکی انجام دهد، خداوند به فرشته اش فرمان می‌دهد که فوراً آن را ثبت نماید، اما وقتی گناهی مرتکب شود از فرشته خود می‌خواهد صبر کند تا بنده اش توبه کند و جبران نماید؛ و در صورتی که بنده توبه نکرد آن گناه را ثبت نماید.
- ۷- خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می‌دهد.

۵- املاء و استدراج

🌀 سنت «املاء» یا «امهال» از سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه است.

معنای سنت املاء یا امهال:

- مهلت‌ها و امکاناتی که خداوند با اختیار و اراده به انسان گناه‌کار می‌دهد به صورت بلای الهی جلوه‌گر شده و باعث می‌شود که بار گناهان انسان غرق در گناه هر روز سنگین و سنگین‌تر شود.

بدانیم که:

- در سنت املاء انسان معاند و غرق در گناه همواره در برابر خداوند قرار می‌گیرد؛ و با وجود فرصت توبه از گناه و بازگشت به سوی خداوند چنان در گناه و باطل پیش می‌رود که از کار خود خرسند بوده و با حق دشمنی و لجابت می‌کند و خداوند فرصت بازگشت را به آن‌ها که داده است اما او این فرصت را وسیله غوطه‌ور شدن در تاریکی‌ها قرار می‌دهد.

معنای سنت استدراج:

- گاهی خداوند علاوه بر مهلت دادن به گمراهان، بر امکانات آنان می‌افزاید و آنها با استفاده از همین امکانات و با اصرار خودشان، بیشتر در فساد فرو می‌روند و قدم به قدم از انسانیت فاصله گرفته به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک تر می‌شوند. چنین حالت تدریجی در حرکت به سوی عذاب الهی را سنت «استدراج» می‌گویند.

🌀 قرار گرفتن در دایره سنت املاء و سنت استدراج نتیجه عمل خود انسان هاست.

۶- تأثیر اعمال انسان در زندگی او

- رهنمودهای قرآن کریم و پیشوایان دین بیانگر آن است که آینده زندگی هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ می‌دهد، در موارد بسیاری تحت تأثیر رفتارهای گذشته او، اعم از رفتارهای خوب و بد است.

عوامل افزایش طول عمر در تعالیم دینی:

- ۱- صله رحم
- ۲- محبت به خویشان
- ۳- دادن صدقه

نتایج و آثار سست شدن بنیان خانواده:

- ۱- گسترش فساد و تباهی
- ۲- بر عهده گرفتن مسئولیت های اجتماعی توسط نسل هایی که از قوت و قدرت روحی کافی برخوردار نیستند.

دعای حضرت ابراهیم و حضرت اسماعیل در هنگام بنای پایه های کعبه:

از خداوند خواستند ذرّیه و نوادگانی به آنان عطا کند که ادامه دهنده راه توحید و اسلام باشند.

بدانیم که:

- تنها فایده موسیقی کلاسیک در غرب تخریب روح و روان کسانی است که به دامن آنها پناه برده اند.
- موسیقی کلاسیک در غرب در چند دهه اخیر با ریتم های شدیداً افسارگسیخته و اجراهای فوق العاده پرسروصدا ظهور کرده و غرایز حیوانی را در آدمی برمی انگیزد.
- متفکران غربی تصریح کرده اند که رفتارهای هیجان انگیز برخاسته از پیامدهای تمدن جدید است که نابسامانی فکری، پوچ گرایی و بی تکیه گاهی را برای بسیاری از جوانان به ارمغان آورده است.

سوال ؟؟

رفتارهای نابسامان فکری در جوامع غربی نشان دهنده چیست؟

این رفتارها نشان دهنده تناقضات، انواع بی عدالتی ها، نژادپرستی ها، تخریب محیط زیست، بی محتوایی زندگی ماشینی و بی معنایی آن، غفلت از خداوند و خلاصه محروم بودن جامعه غربی از یک تفکر عمیق و درست عقلی نسبت به هستی، انسان و خداست.

آیات و احادیث

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ (۱۲۵. نحل)

ترجمه: به راه پروردگارت دعوت کن با دانش استوار و اندرز نیکو و با آنان به شیوه ای که نیکوتر است، مجادله نما ...
پیام کلی: حضور مؤثر و فعال در جامعه ی جهانی از طریق روش های صحیح تبلیغ اسلام.

سایر پیامها:

۱. ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّ ← پیام اسلام پیامی منطبق با فطرت انسانهاست بنابراین لازم است ما این پیام رهایی بخش را با همان شیوه هایی که رسول خدا به دیگران رساند در جهان تبلیغ کنیم و به دیگران برسانیم.
۲. بِالْحُكْمَةِ ← ابتدایی ترین روش تبلیغ اسلام در قرآن دعوت به عقلانیت و اندیشه ورزی است.
۳. وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ ← دومین روش تبلیغ اسلام پند و اندرز نیکو است بطوریکه موجب جذب مخاطب شود.
۴. جَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ← سومین روش ابلاغ پیام اسلام به جهانیان جدال احسن است به این معنا که از طریق تأکید بر عقاید حق مخالفان موجب آنان به اسلام شویم.
۵. دین اسلام یک دین منطقی و استدلالی است و هر آموزه و حکم آن براساس حکمت الهی تنظیم شده است. (حکمت)
۶. دین و سخن حق را نمی توان با تعصب های جاهلانه یا با روش های فریبکارانه تبلیغ کرد (جدال احسن)

پیامبر اسلام (ص): «به کسی که جانم در دست اوست سوگند، که انسان دشمنی به بدی شهوت و خشونت ندارد».

پیام کلی: از نظر متفکران خشونت و شهوت اصلی ترین عوامل انحطاط جوامع غربی است.

سایر پیامها:

۱. بدترین دشمنان جامعه و فرد از نظر اسلام شهوت و خشونت است.
۲. شهوت و خشونت مهمترین عوامل مرگ و میر در جهان امروز است.
۳. بی ایمانی به دین و خدا ریشه شهوت و خشونت در انسان است.
۴. شهوت پرستی و خشونت دو ابزار شیطان برای گمراهی جامعه است.
۵. فلسفه پیدایش مکتبها و ادیان جدید در غرب تلاش انسان برای نجات از خشونت و شهوت پرستس است.
۶. شهوت و خشونت مانع تعقل است.

سوالات تستی

- ۱- همه موارد زیر از وقایع رخ داده در تمدن دوره ی قرون وسطی در اروپا هستند به جز
 - الف) از بین رفتن بت ها و بتخانه ها - حاکم شدن اتحاد و یکپارچگی در سرزمین اروپا.
 - ب) ترویج اعتراف به گناهان خود در حضور کشیش، توسط مبلغین مسیحی - حق ازدواج نداشتن کشیش ها.
 - ج) کسب درآمد کلان توسط کشیش ها در عوض بخشش گناه - ناسازگار دانستن تعقل و ایمان .
 - د) وجود دوگانگی در گفتار و عمل کشیشان و بدبینی تدریجی اروپاییان به کلیسا - به رسمیت شناختن حق مالکیت زنان و تغییر نام خانوادگی آنان به نام خانوادگی شوهر.
- ۲- در دوره قرون وسطی در اروپا، مخالفت با عقاید رهبران کلیسا در موضوعات علمی، و دلیل اینکه هر کودکی را پس از تولد، غسل تعمید می دادند این بود که
 - الف) آزاد اندیشی تلقی می شد - معتقد بودند که مسیح(ع) خود را به عنوان تاوان گناهان بشریت فدا کرد و به دار آویخته شد.
 - ب) کفر تلقی می شد - معتقد بودند که مسیح(ع) خود را به عنوان تاوان گناهان بشریت فدا کرد و به دار آویخته شد.
 - ج) آزاد اندیشی تلقی می شد - معتقد بودند که آدم در بهشت اولیه مرتکب گناه شده است و این گناه به فرزندان آدم نیز سرایت کرده است.
 - د) کفر تلقی می شد - معتقد بودند که آدم در بهشت اولیه مرتکب گناه شده است و این گناه به فرزندان آدم نیز سرایت کرده است.
- ۳- واسطه قرار گرفتن کشیشان میان خدا و بندگان در دوره قرون وسطی، موجب شد و ازدواج کشیشان در این دوره، امری تلقی می شد.
 - الف) مستحکم شدن ارتباط شخصی و پیوسته ی انسان با خدا - آسمانی و الهی .
 - ب) سست شدن ارتباط شخصی و پیوسته ی انسان با خدا - دنیایی و پست.
 - ج) سست شدن ارتباط شخصی و پیوسته ی انسان با خدا - آسمانی و الهی .
 - د) مستحکم شدن ارتباط شخصی و پیوسته ی انسان با خدا - دنیایی و پست.